МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

КОСТЮЧЕНКО НАТАЛІЯ ПЕТРІВНА

УДК 339.924:339.54 (477:061.1ЄС) (043.3)

ВПЛИВ ПОЛІТИКИ ЄЦБ НА ЗАЙНЯТІСТЬ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ В УМОВАХ БОРГОВОЇ КРИЗИ

Спеціальність 08.00.02 – світове господарство
і міжнародні економічні відносини

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Львів – 2017

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі світового господарства і міжнародних економічних відносин в Одеському національному університеті імені І. І. Мечникова.

Науковий керівник – кандидат економічних наук, доцент,
НІКОЛАЄВ Юрій Олегович,
Одеський національний університет
імені І. І. Мечникова, доцент кафедри
світового господарства
і міжнародних економічних відносин.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор,
ЦИГАНОВ Сергій Андрійович,
Інститут міжнародних відносин,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка,
професор кафедри міжнародних фінансів;

кандидат економічних наук, доцент,
БІЛЕНКО Юрій Іванович,
Львівський національний університет
імені Івана Франка,
завідувач кафедри міжнародного
економічного аналізу і фінансів.

Захист відбудеться “____” _____ 2017 р. о ____ год. на засіданні спеціалізованої вченої ради К 35.051.21 Львівського національного університету імені Івана Франка за адресою: 79000, м. Львів, вул. Січових Стрільців, 19, ауд. 205.

Із дисертацією можна ознайомитися у Науковій бібліотеці Львівського національного університету імені Івана Франка: (79005, м. Львів, вул. Драгоманова, 5).

Автореферат розісланий “____” травня 2017 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради
к. е. н., доцент Ю. Б. Федунь

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. На початку нового сторіччя світова спільнота зіштовхнулася з проблемою глобальної економічно-фінансової кризи. Зокрема, країни ЄС є яскравим прикладом цього процесу. Монетарна політика є могутнім антикризовим інструментом, спроможним впливати на всі основні макроекономічні показники в країні. Підґрунтя економічного зростання в країні формують такі фактори, як прозорість системи державного управління, ефективність податкової системи, передбачуваність кредитно-грошової політики зі стимулювання попиту та інвестицій. У цьому контексті важлива роль належить грошово-кредитній політиці як складовій економічної політики держави, що покликана створювати сприятливі умови для інвестицій та розвитку нових галузей економіки. В країнах, які постраждали від кризи, великою проблемою став спад рівня зайнятості. Водночас, ЄЦБ аж до 2011 року залишав проблему безробіття поза увагою. Досліджуючи проблему безробіття в європейських країнах, потрібно здійснити фундаментальний теоретичний аналіз економічної сутності монетарної політики, передумов створення європейського валютно-економічного союзу, інструментів і механізмів монетарної політики та головних перешкод, які постали на шляху монетарної політики під час кризи, способів подолання безробіття в європейських країнах. На сучасному етапі недостатньо розроблене питання ефективності регулювання рівня безробіття в європейських країнах під час кризи, використання монетарних інструментів ЄЦБ. Усе це зумовило вибір теми дисертаційного дослідження.

Злободенність дослідження пояснюється двома обставинами: по-перше, тим, що проблема безробіття в Європі, особливо у південних регіонах, є серйозною загрозою. Треба з’ясувати, чи справді монетарна політика спроможна знизити безробіття в європейських країнах під час кризи; по-друге, тим, що Україна поставила собі за мету приєднатися до ЄС та стати членом єврозони. У дослідженні показано, наскільки обґрунтованим і виваженим є рішення про приєднання до такого угруповання під час кризи та чи можливо стабілізувати рівень безробіття в Україні за допомогою інструментів монетарної політики ЄЦБ на сучасному етапі.

Досліджувати вплив монетарної політики на безробіття учені почали у відносно ранній період. Значну увагу економічній сутності інфляції приділяли представники як класичної економіки, так і кейнсіанства.

Серед представників класичної школи, які займалися цим питанням, слід виокремити: І. Фішера, А. Маршалла, І. Пігу та Дж. Мілля, а серед кейнсіанців – Дж. Кейнса та П. Самуельсона. На сучасному етапі до окресленої проблеми зверталися такі західні вчені, як Ж. Галі, К. Уолш, А. Оукен, П. Кругман, П. Даймонд, Д. Мортенсен та Х. Піссарідес, Т. Перссон і Г. Табелліні, А. Шерон і Ф. Лангот, А. Трігарі, К. Кристофель і Т. Лінцерт,

О. Бланчард і С. Томас, Л. Кристіано, М. Айхенбаум і С. Л. Еванс, Ф. Сметс і Р. Воутерс, М. Гертлер, Л. Сала і А. Трігарі, Ф. Енглер, О. Наполітано і А. Монтаньолі, Л. Лаурейс, П. Беніньо, Ж-Х. Поутіне і Г. Вермандель, М. Качаторе, Д. Фіорі та Ф. Гіроні, П-Р. Агенор і О. Кануто, А. Путман, С. Кнак, П. Кеефер, В. Б. Вальстад і Дж. Ребек, Д. Родрік, М. Ерман і М. Фратцшер, Б. Хайо, Б. Стівенсон і Дж. Волферс, Д. Норт, К. Кальтенхалер, Е. Фарвакью, В. Вальстад, Д. Дікінсон, Дж. Хайнмюллер. Серед сучасних українських вчених слід виокремити таких учених, як С. А. Циганов, Н. М. Грущинська, А. І. Мокій, І. М. Грабинський, Ю. І. Біленко. Питання грошово-кредитної політики ЄЦБ вивчали такі українські учені: П. В. Мельник, В. В. Козюк, проблему монетарної політики та впровадження інфляційного таргетування досліджував Т. Г. Савченко. О. В. Дзюблюк. займався дослідженням питання грошово-кредитної політики в період кризових явищ. К. В. Савченко вивчав особливості монетарних інструментів для стабілізації циклічних коливань. Стабілізаційна політика в Україні висвітлена також у публікаціях В. Геєця. Водночас, проблема залежності монетарної політики та рівня безробіття не знайшла належного висвітлення у вітчизняній літературі.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження тісно пов'язане з науковою темою кафедри світового господарства та міжнародних економічних відносин Одеського національного університету імені І. І. Мечникова «Аналіз розвитку національних фінансових систем в умовах глобальної нестабільності» (номер державної реєстрації 0116U006387). Результати роботи в руслі окресленої теми відображені в наукових статтях, опублікованих у різноманітних вітчизняних і зарубіжних виданнях.

Метою дисертаційного дослідження є наукове визначення інструментів монетарного регулювання, за допомогою яких може здійснюватись ефективне регулювання рівня безробіття в європейських країнах. Реалізація визначеної мети зумовила розв'язання таких дослідницьких **завдань**:

– проаналізувати наукові першоджерела для виокремлення підходів до вивчення проблеми впливу монетарної політики на зайнятість;

– проаналізувати методологію дослідження проблеми сучасними західними вченими;

– обрати авторський підхід до вивчення питання впливу політики ЄЦБ на зайнятість за умов фінансової кризи;

– визначити, яких викликів зазнала монетарна політика ЄС в умовах світової фінансово-економічної кризи;

– визначити чинники, які впливають на рівень безробіття в країнах-членах ЄС;

– визначити інструменти грошово-кредитної політики Європеського монетарного союзу (ЄМС) та проаналізувати, чи Європейський Центральний Банк (ЄЦБ) спроможний впливати на рівень безробіття у ЄС за допомогою відсоткової ставки та інфляційного таргетування;

– проаналізувати тренд довіри до ЄЦБ з огляду на зміни у динаміці безробіття в європейських країнах і визначити, наскільки істотним чинником впливу на довіру є зайнятість як показник ефективності монетарної політики в європейських країнах під час кризи;

– визначити шляхи підвищення ефективності монетарної політики ЄС для національних економік;

– проаналізувати перспективи вступу до Європейського Валютно-Економічного Союзу (ЄВЕС) під час кризи для нових країн-партнерів і сформулювати для них певні рекомендації;

– проаналізувати перспективи подолання безробіття в України за допомогою важелів монетарної політики ЄЦБ.

Об'єктом дослідження є монетарна політика ЄЦБ, її вплив на країни ЄС та світову економіку під час фінансово-економічної кризи.

Предметом дослідження є визначення інструментів впливу монетарної політики ЄЦБ та її наслідків на рівень зайнятості в країнах ЄС.

Методи дослідження. Для вирішення завдань дисертаційної роботи були використані як загальнонаукові, так і спеціальні методи пізнання. У дослідженні теоретичних аспектів і підходів до вивчення проблеми впливу монетарної політики на зайнятість у ЄС використано: історико-логічний метод (для виокремлення класичного підходу до вивчення питання у п. 1.1); метод системного узагальнення (для аналізу сучасної методології дослідження проблеми у п. 1.2); системно-структурний аналіз наукових ідей та концепцій (для визначення авторського підходу до вивчення питання впливу політики ЄЦБ на зайнятість у п. 1.3); методи кількісного та якісного порівняння (для визначенні викликів для монетарної політики ЄС в умовах кризи та чинників, які впливають на показник рівня безробіття: п. 2.1, 2.2); історичний метод (для визначення впливу соціо-демографічного фактора зайнятості на довіру до Європейського Центрального Банку у п. 2.3); регресійний аналіз (під час побудови моделей у пп. 2.2, 2.3, 3.2, 3.3); аналізу та синтезу (під час визначення шляхів підвищення ефективності монетарної політики ЄС для національних економік у п. 3.1).

Теоретичною методологічною основою дисертаційної роботи слугують основні положення і висновки, сформульовані у фундаментальних працях вітчизняних і зарубіжних науковців – фахівців зі сфери монетарної політики і безробіття.

Емпіричну базу дослідження формують статистичні відомості, офіційні статистичні показники Міжнародного Валютного Фонду, Світового банку, Євробарометра, Європейського Центрального Банку, матеріали міжнародних науково-практичних конференцій і практичних семінарів, круглих столів, тематичних презентацій.

Інформаційною базою дослідження є праці українських і зарубіжних фахівців, присвячені дослідженню впливу монетарної політики на рі-

вень безробіття; матеріали періодичної преси; результати теоретичних і практичних розробок вітчизняних і зарубіжних авторів; особисті розрахунки автора; законодавство України та ЄС, матеріали та аналітичні звіти міжнародних організацій (Світового банку).

Наукова новизна одержаних результатів дослідження. У процесі дослідження здобуто результати, які розкривають особистий внесок автора в розроблення досліджуваної проблеми та характеризують наукову новизну роботи.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає у вирішенні важливого наукового завдання – визначення ефективності використання важелів монетарної політики для регулювання зайнятості на прикладі країн Європейського Союзу. Наукову новизну та особистий внесок автора засвідчують такі основні результати дослідження:

уперше:

- було здійснено аналіз впливу відсоткової ставки та інфляції на безробіття у країнах, які є членами ЄС, але не використовують євро, а саме: Польщі, Угорщини та Чехії. Запропоновано моделі, побудовані за методом OLS, та проаналізовано, чи може ЄЦБ за допомогою інфляційного таргетування та відсоткової ставки впливати на рівень безробіття в європейських країнах. На підставі аналізу зроблено висновки про ефективність регулювання зайнятості за допомогою важелів монетарної політики ЄЦБ, а також визначено найбільш ефективні фактори впливу на безробіття у зазначеній групі країн, а саме продуктивність праці, номінальний ВВП та ставка заробітної плати;

удосконалено:

- класифікацію факторів оцінки вигод від приєднання до валютного союзу, запропоновану Д. Г. Дікінсоном і Дж. Б. Дескуїльбетом. За допомогою моделі, побудованої методом OLS, продемонстровано, що підхід зазначених учених не враховує конкретного періоду, коли вигоди від приєднання будуть спостерігатися на практиці, а також завдяки аналізу викликів для монетарної політики під час кризи, запропоновано розширити перелік факторів Дікінсона і Дескуїльбета, доповнивши його виявленими внаслідок власного дослідження викликами – потенційними загрозами у довгостроковій перспективі для країн, які планують приєднатися до єврозони;

- здійснено альтернативний аналіз ефективності монетарної політики ЄЦБ з використанням моделі Е. Фарвакью 2012 року, яка у нашому дослідженні відрізняється тим, що у досліджуваний період політика ЄЦБ і склад ЄС, єврозони зазнали істотних змін. Також не враховувався показник рівня доходу, як у Фарвакью, через брак даних за окреслений період; замість нього враховано фактор соціального класу, як найбільш наближений у наведеному контексті до моделі Е. Фарвакью. З урахуванням незалежного фактора довіри населення, соціо-демографічних показників, взятих з незалежного соціологічного опитувальника «Євробарометра», а також

макроекономічних показників безробіття, інфляції та ВВП, проведено емпіричну обробку репрезентативної бази показників за 2012 – 2014 рр., тобто за період, коли склад ЄС та єврозони зазнав істотних змін, а ЄЦБ до 2012 року не концентрувався на зменшенні рівня безробіття в Європі. Згідно з результатами проведеного дослідження найбільше на довіру населення до ЄЦБ впливають рівень зайнятості, а також кількість років отриманої освіти, приналежність до того чи іншого соціального класу. Натомість вплив інфляції має незначний;

набули подальшого розвитку:

- характеристика головних викликів для монетарної політики ЄЦБ під час кризових явищ на основі вивчення сучасних теорій, викладених у працях західних учених і доповнено власними авторськими розробками;

- визначення альтернативних шляхів підвищення ефективності монетарної політики ЄС для національних економік і факторів, які впливають на державну політику під час регулювання кризи для країн-членів єврозони та країн, які не входять в угруповання; на основі досліджень західних учених проведено порівняльний аналіз теорій та побудовано таблицю, яка є синтезом цих теорій і власних авторських розробок;

- виокремлення головних фаз кризи на основі класифікацій, запропонованих західними ученими, характеристика дій ЄЦБ під час кожної фази; отримані результати подані у формі таблиці;

- оцінка перспектив приєднання до єврозони нових країн-учасниць під час кризи на підставі аналізу моделі Д. Г Дікінсона та Дж. Б. Дескуїльбета. Запропоновано власний підхід до оцінювання на базі моделі за методом OLS. Отримані результати послужили підставою для висновків та рекомендацій країнам, які планують приєднатися до єврозони;

- концепція визначення ефективності монетарної політики, з урахуванням фактора довіри населення і використанням моделі Е. Фарвакью. За результатами аналізу сформульовано висновок про причини розбіжностей у ставленні до політики ЄЦБ в Європейських країнах;

- програма подолання безробіття в Україні з використанням прикладів монетарного регулювання за допомогою інструменту інфляції в трьох групах країн і моделі, побудованої за методом OLS. Сформульовано висновки та конкретні рекомендації щодо підвищення рівня зайнятості в Україні.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що отримані висновки та розроблені автором практичні рекомендації щодо використання монетарної політики для регулювання рівня зайнятості в країнах ЄС мають важливе значення для наукового обґрунтування і впровадження стратегії використання цих важелів в Україні та приєднання до ЄС у кризовий період.

Матеріали роботи також можуть бути використані науковими працівниками при подальшій розробці проблемних питань монетарної політики та оцінюванні її впливу на зайнятість, викладачами вищих навчальних закла-

дів – при підготовці лекцій, спецкурсів, навчальних посібників із питань монетарної політики ЄЦБ та її впливу на безробіття за умов кризи. Результати дослідження використані в організації навчального процесу та розробці методичних матеріалів, наукових програм упродовж 2016/2017 навчального року для викладання дисципліни «Міжнародні економічні відносини» і «Міжнародні фінанси» в Одеському національному університеті імені І. І. Мечникова (акт про впровадження від 01.03.2017 р.); АТ «Марфін Банк» (довідка № 33548 від 25.03.2017 р.); ПАТ «Страхова Компанія «Арсенал Страхування» (довідка № 15/О від 31.03.2017 р) та «URANUS F. Z. E» (довідка № 002/03/2017 від 07.03.2017 р.).

Особистий внесок здобувача. Наукове дослідження здійснене автором самостійно. Усі викладені у дисертації наукові положення, гіпотези, пропозиції, розробки, аналіз та висновки стосовно монетарної політики ЄЦБ та її впливу на безробіття в європейських країнах здійснені особисто Н. Костюченко на підставі результатів власних наукових досліджень, які опубліковано у наукових виданнях.

Апробація результатів дисертаційного дослідження. Основні положення дослідження обговорювались на кафедрі світового господарства і міжнародних економічних відносин Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. Основні положення дисертаційної роботи пройшли апробацію на 7 міжнародних науково-практичних конференціях: IV міжнародній науково-практичній конференції «Добробут націй в умовах глобальної нестабільності» (м. Одеса, 25-26 квітня 2014 р.); III міжнародній науковій конференції «Процес економічної трансформації в постсоціалістичних країнах» (м. Київ, 28 листопада 2014 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Нова економічна політика на світовому, державному та регіональному рівнях» (м. Одеса, 21-22 листопада 2014 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Перспективи економічного зростання: теоретичні та практичні аспекти» (м. Одеса, 19-20 грудня 2014 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Соціально-економічні підсумки 2014 року: реалії та перспективи» (м. Львів, 26-27 грудня 2014 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні проблеми управління підприємствами в умовах глобалізації та інтернаціоналізації: теорія та практика» (м. Одеса, 24-25 травня 2015 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми підвищення ефективності економіки та управління в сучасних умовах» (м. Одеса, 19 грудня 2016 р.).

Публікації. Основні положення дисертаційної роботи опубліковано автором самостійно у 14 наукових працях загальним обсягом 7,69 др. арк., з них 6 статей у наукових фахових виданнях України, 1 публікація у зарубіжному виданні, яке входить до міжнародних наукометричних баз та 7 публікацій в інших виданнях. Загальний обсяг опублікованих матеріалів, що належить особисто дисертантові, становить 7,69 др. арк.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 186 сторінок комп'ютерного набору, обсяг основного тексту налічує 159 сторінок. Робота містить 36 таблиць, 9 рисунків і 13 додатків. Список використаних джерел налічує 172 позиції.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність теми, визначено мету та завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, розкрито наукову новизну, теоретичне та практичне значення одержаних результатів.

У **першому розділі** – ***«Теоретичні аспекти та засади до вивчення проблеми впливу монетарної політики на зайнятість»*** – проведено дослідження класичних підходів до вивчення монетарної політики та її взаємозв'язку із зайнятістю в економіці, проаналізована сучасна методологія та головні тенденції у сфері подолання проблеми зайнятості за допомогою монетарних важелів впливу і визначено авторський підхід до вивчення проблеми за умов фінансової кризи.

Представники різних шкіл і економічних течій по-різному окреслюють способи вирішення проблеми безробіття. Важелі монетарної політики застосовувалися по-різному в різний час. При дослідженні проблем безробіття та монетарної політики сучасна наука опирається на ідеї видатного економіста Кейнса. Багато сучасних учених для вирішення проблем зайнятості пропонують використовувати моделі теорії «реальних бізнес-циклів».

Основним ресурсом для визначення авторського підходу до розв'язання задачі слугували результати аналізу перевірених практикою ідей та моделей. Дослідження сфокусовано на трьох групах країн: «старі» члени ЄС – Австрія, Фінляндія, Ірландія; «країни з власною валютою» – Угорщина, Чехія, Польща; балтійські країни – Литва, Латвія, Естонія. Для вирішення завдання дослідження використано побудовані самостійно (за методом OLS) та запропоновані іншими авторами моделі.

У **другому розділі роботи** – ***«Особливості та ефективність монетарної політики в Європейському монетарному союзі у 2008-2016 роках»*** – визначені виклики для монетарної політики ЄС під час кризи та інструменти для регулювання рівня зайнятості. Зроблено порівняльний аналіз економічних систем Південної Європи, визначені чинники, які впливають на рівень безробіття в країнах-членах ЄС, побудовано регресійну модель за методом OLS. Проведено аналіз ефективності використання інструментів грошово-кредитної політики ЄМС як засобу подолання безробіття. У підсумку визначено вплив соціо-демографічного фактора зайнятості на довіру до ЄЦБ під час кризи.

В основу визначення чинників, які впливають на безробіття в країнах ЄС, покладено теоретичні концепції, описані у першому розділі. Це

дало змогу побудувати модель, до якої входить, насамперед, показник інфляції, який, згідно із загальною теорією зайнятості, безпосередньо пов'язаний з рівнем безробіття. Припускається, що використання інфляційного таргетування для регулювання рівня зайнятості в аналізованих країнах є найефективнішим засобом підвищення зайнятості. Згідно з обґрунтованою у першому розділі класифікацією, для дослідження обрано такі групи країн:

1) Австрія, Фінляндія, Ірландія, що були членами ЄС та єврозони від самого початку; 2) Угорщина, Чехія, Словаччина, Польща, що не входять до єврозони (крім Словаччини); 3) пострадянські країни, які стали членами ЄС та єврозони відносно нещодавно – Литва, Латвія та Естонія. Для дослідження використана публічна інформація зі сайтів Міжнародного Валютного Фонду, Організації економічного співробітництва і розвитку та ЄЦБ з 2000 по 2015 рік. На її основі побудовано регресійні моделі за методом OLS.

Як залежну змінну (*Y*) обрано – показник рівня безробіття (*UER*). Незалежними факторами слугують X_1 – інфляція (*INF*); X_2 – обсяг залучених прямих іноземних інвестицій (*FDI*); X_3 – продуктивність праці (*P*). Для побудови моделі використана формула

$$UER = INF + FDI + P \quad (1)$$

Отримані коефіцієнти еластичності наведені у таблиці 1. Як свідчать результати аналізу, вплив інфляції на рівень безробіття в усіх країнах, крім Австрії, дуже низький, отже, в усіх цих країнах вірогідність опосередкованого впливу ЄЦБ на безробіття через інфляційне таргетування незначна. В усіх країнах, крім Словаччини, залежність між інфляцією та рівнем безробіття обернена, що відповідає теорії. У Словаччині рівень безробіття зменшується зі зростанням економіки, водночас інфляція знижується внаслідок дій ЄЦБ. Цю країну можна вважати прикладом успішної діяльності ЄЦБ. В Австрії, де залежність виражена яскраво, зниження інфляції завдяки діям ЄЦБ, навпаки, спричиняє зростання рівня безробіття.

Таблиця 1

Коефіцієнти еластичності при факторних ознаках за всіма моделями

Країна	Інфляція	Припливи ПІІ	Продуктивність праці
Австрія	-0,223	-0,3	0,871
Фінляндія	-0,0654	0,136	-0,531
Ірландія	-0,0891	0,977	-0,977
Угорщина	0,0494	0,365	-0,0561
Чехія	-0,0138	0,236	-0,71
Словаччина	0,00582	0,472	-1,23
Польща	-0,174	-0,0486	-0,556

Джерело: власні обчислення

Попри це, загалом, набагато більше на рівень безробіття впливає продуктивність праці. Її зростання в усіх країнах, крім Угорщини та Австрії, сприяє зниженню безробіття. Це пов'язано зі зміцненням конкурентоспроможності країн, за М. Портером. При цьому в Австрії такий ефект є наслідком розвитку фінансових ринків, а в Угорщині – структурних проблемам економіки. При цьому такий важливий фактор розвитку економіки, як приплив прямих іноземних інвестицій, в усіх країнах, крім Австрії, не створює нових робочих місць, а, навпаки, забирає їх у низькокваліфікованих працівників. Побудована модель дала підстави стверджувати, що інфляційне таргетування не є ефективним інструментом регулювання зайнятості майже в усіх обраних для дослідження країнах. У таких країнах, як Польща, Угорщина та Чехія, функціонують власні валюти. У Словаччині євро перебуває в обігу з 2009 року. Оскільки усі валюти цих країн прив'язані до євро, ЄЦБ у Польщі, Чехії та Угорщині впливає на монетарні показники опосередковано, за допомогою валютного коридору. Припускається, що відсоткова ставка – це головний та найефективніший інструмент, який може використовувати ЄЦБ для регулювання зайнятості та подолання безробіття в усіх країнах ЄС та єврозони. Для визначення показників, які впливають на зайнятість у кожній з країн, побудовано кореляційно-регресійну модель за методом OLS з використанням рівняння (2).

При дослідженні використано публічну інформацію зі сайтів МВФ, ОЕСР та ЄЦБ за 2000-2015 рр. Інформація про змінні наведена у таблиці 2.

Для обчислень використана формула

$$UER = GDPN + WR + PPI + CPI + PROD + IR + CUR \qquad (2)$$

Як свідчать результати, отримані з побудованих моделей, у чотирьох країнах з дев'яти, попри відсутність єдиної валюти у деяких з них, можна впливати на безробіття опосередковано, оскільки валюти цих країн (Польща, Чехія, Угорщина) «прив'язані» до євро.

Таблиця 2

Інформація про змінні, використані при побудові кореляційно-регресійних моделей для трьох груп країн

Умовне позначення показника	Міжнародна назва	Перекладено українською
1	2	3
Y	Unemployment rate (UER)	Рівень безробіття
X_1	Gross Domestic Product, Nominal (GDPN)	ВВП, номінальний
X_2	Wage Rates (WR)	Ставка заробітної плати
X_3	Product Price Index, All Commodities (PPI)	Індекс виробничих цін, усі товари

Продовження таблиці 2

1	2	3
X_4	Consumer Price Index, All Commodities (CPI)	Індекс споживчих цін, усі товари
X_5	Industrial Production (PROD)	Промислове виробництво
X_6	Interest Rate (IR)	Відсоткова ставка
X_7	National Currency per US dollar (CUR)	Національна валюта в еквіваленті долару США

Джерело: складено автором

У Польщі та Чехії зниження відсоткової ставки сприяє зниженню безробіття, що може бути використано з практичною метою – для формування макроекономічної політики. В Угорщині нестабільна економічна ситуація не дає можливості використовувати такі тонкі інструменти макрополітики. У Словаччині ефекти суперечливі, що потребує розгляду ситуації за наступні періоди. У Фінляндії та Австрії, які від самого початку використовували євро та мали тісні зв'язки всередині угруповання, економічна ситуація більш стабільна та орієнтована на інвестиційну діяльність. У таких країнах вплив ЄЦБ на рівень безробіття за допомогою відсоткової ставки є незначним, але подібні заходи матимуть позитивні наслідки. Однак інші фактори, такі як ціни на споживчі товари і ставка заробітної плати у Фінляндії та номінальний ВВП і ставка заробітної плати в Австрії, впливають набагато більше. Регулювання рівня зайнятості за допомогою інструмента відсоткової ставки у групі балтійських країн неефективне. Більш значущими показниками виступають індекс споживчих цін (у Литві та Латвії), а також ставка заробітної плати (в Естонії та Литві). Отже, за некризової ситуації політика ЄЦБ може бути використана для коригування рівня зайнятості як у країнах, що належать до зони спільної валюти, так і в країнах, які до неї не належать, але у кожній окремій групі існують більш ефективні методи підвищення зайнятості.

Вагомим фактором оцінювання ефективності боротьби з безробіттям є довіра до ЄЦБ. Високий ступінь довіри до державних установ дуже важливий для економічного добробуту країни, адже громадяни можуть присвячувати більше часу виробничому процесу, якщо їм не треба замислюватись над тим, що робити, щоб уберегти себе від неефективної політики державних інституцій. У нашому дослідженні довіра населення слугує головним мірилом ефективності монетарної політики ЄЦБ, зокрема, аналіз тренду довіри з огляду на зміни у динаміці безробіття в Європі та спостереження за тим, наскільки довіряє ЄЦБ зайнята частина населення, а також наскільки на довіру до ЄЦБ впливають макроекономічні показники інфляції та ВВП. Важливим ресурсом для такого аналізу стали результати соціологічного опитування Євробарометра. Євробарометр проводить опитування від імені Європейської Комісії з 1973 року, – кожного разу охоплю-

ючи близько 1000 осіб в кожній країні-члені, тобто загалом у ЄС це понад 27000. Кожного разу опитування присвячене новій темі. Одне й те саме запитання може повторюватись чи ні наступного разу. Проаналізовано опубліковані відповіді респондентів з 15 країн-членів за 2011-2014 рр., опитувальники з номера 77.3 (травень 2012) по номер 82.3 (листопад 2014). До моделі увійшли такі показники: вік, освіта, дохід, зайнятість, політична ідеологія, а також макроекономічні змінні: інфляція, зростання ВВП та рівень безробіття. В основу дослідження покладено модель Е. Фарвакью, а також Ермана 2012 року, які пояснюють зміни довіри до ЄЦБ у звичайні та кризові часи. Згідно з цими положеннями, високий рівень обізнаності про діяльність ЄЦБ генерує більше довіри у звичайні часи та ще більше – під час фінансової кризи. Дослідженням охоплено 15 країн (старих членів ЄС): Бельгія, Данія, Німеччина, Греція, Іспанія, Ірландія, Італія, Люксембург, Нідерланди, Португалія, Велика Британія, Австрія, Швеція та Фінляндія. Довіра до ЄЦБ значно зменшилась у 2014 році, особливо у таких країнах, як Італія, Ірландія, Греція, Іспанія та Португалія.

Під час дослідження використана модель Е. Фарвакью:

$$Trust_{ijt} = f\,(Inf_{it}, Dem'_{ijt}, Pol'_{ijt}, EcoExp_{ijt}, D_{jt}, C_{j,} T_t, c) + \epsilon_{ijt}, \qquad (3)$$

де $Trust_{ijt}$ – це думка респондента i у країні j у часі/хвилі t Євробарометра. Inf_{ij} – показник інфляції у час t в країні j. Dem'_{ijt} – це вектор «демографічних змінних», таких як вік, стать, освіта, статус зайнятості. Змінна доходу не включена у наші розрахунки, але ми натомість ввели змінну соціального класу у суспільстві; Pol'_{ijt} – це вектор «політичних змінних», таких як політична ідеологія опитуваного i у країні j у час t, та довіра до Європейської Комісії; $EcoExp_{ijt}$ – це очікування відносно майбутньої економічної ситуації. C_j представляє фіксовані ефекти в країні; T_t – фіксовані ефекти в проміжку часу t; ϵ_{ijt} – похибка регресії; D_{jt} –додаткова змінна; c – постійний член. Згідно з дослідженням Е. Фарвакью (2012), довіру до ЄЦБ визначають такі змінні: освіта, вік, стать, дохід, зайнятість, політична ідеологія, довіра до Європейської Комісії, очікування щодо економічної ситуації. Цей перелік ми доповнили такими показниками країн: ВВП (виражений у валюті країни на одну особу), рівень зайнятості та інфляція. Інформацію запозичено з офіційних джерел МВФ.

Модель показує, що інфляція не впливає суттєво на довіру до ЄЦБ – регресор неістотно далекий від 0. Найбільше на довіру до ЄЦБ впливає зайнятість, при цьому відверто негативним є ставлення безробітних – з середнім значенням -1,29. Негативно на довіру впливає ситуація, коли людина на пенсії – зі значенням регресора -0,97. Суттєвим є вплив тривалості отримання освіти: що більше років людина вчиться, то більше вона довіряє ЄЦБ. Також значущим показником є приналежність до того чи іншого соціального класу, зокрема до вищого класу. Наслідки економічних очікувань майже однакові, з ледь окресленою тенденцією в бік негативного впливу,

спричиненого песимістичними очікуваннями (-0,62). Невеликий, але позитивний ефект мають стать і політична приналежність. Отримані результати можна розцінювати як результат економічного становища, також треба враховувати те, що проблема зайнятості не була метою ЄЦБ до 2012 року. Також закономірно, що отримані результати – це наслідок зменшення статків після кризи, що спричинила збільшення рівня безробіття.

У третьому розділі роботи – ***«Шляхи вдосконалення грошово-кредитної політики в ЄМС та її вплив на треті країни»*** – обґрунтовано шляхи підвищення ефективності монетарної політики ЄС для національних економік, виокремлено фази подолання кризи, наведена класифікація факторів, які впливають на те, наскільки криза торкнеться тієї чи іншої країни, наведені потенційні загрози існуванню євро та альтернативні стратегії для подолання боргової кризи. Проведено аналіз перспектив від вступу до ЄВЕС для нових країн-партнерів під час кризи. Розділ завершено визначенням перспектив подолання безробіття в Україні, з використанням важелів монетарної політики ЄЦБ.

Після приєднання до валютного та економічного союзу, у довгостроковій перспективі країни зіштовхуються з низкою проблем, які знаходяться поза межами виокремлених Д. Г Дікінсоном та Дж. Б. Дескуїльбетом. На підставі висновків учених побудовано моделі методом МНК з урахуванням трьох періодів: до вступу до єврозони (1991 – 2001), після вступу (2001 – 2008), та синтетична модель, що охоплює перший і другий періоди (1991 – 2008). Як залежну змінну було взято обсяг експорту – показник, якого повніше характеризує обсяг міжнародної торгівлі, а також слугує мірилом міжнародної економічної діяльності, визначаючи її обсяги значно точніше за будь-який інший показник, що підтверджено аналізом рахунку поточних операцій платіжного балансу країни. Товарний експорт є основною статтею рахунку поточних операцій та незалежна – показник інфляції, визначальний при оцінюванні переваг від вступу до ЄВЕС, оскільки інфляційне таргетування у цих країнах показує ступінь впливу ЄЦБ, що важливо у контексті нашого аналізу. Побудовано кореляційно-регресійну модель за методом OLS. Доведено, що перехід на євро та вступ до ЄВЕС має позитивні наслідки для економіки країни, а вигоди від вступу до такого угруповання впливають на волатильність економіки країни. Наприклад, для Франції та Німеччини позитивні наслідки переходу на євро стали очевидними лише у довгостроковій перспективі. Перехід на євро країн, економіка яких наразі перебуває у гіршому стані, дав неоднакові позитивні результати. Наприклад, перехід Греції мав сприятливий ефект. Водночас, погіршення економічного становища Італії можна пов’язати з внутрішніми проблемами.

У межах дослідження головного питання – впливу монетарної політики на зайнятість, сформульовано прогноз для України щодо перспектив

подолання безробіття. Для дослідження використано показники 2000-2015 рр., на підставі яких побудовано регресійну модель за методом OLS. Модель побудована таким чином. Як залежну змінну (Y) обрано показник рівня безробіття. Незалежні змінні: X_1 – інфляція як фактор, який в теорії повинен мати чіткий зв'язок з показником безробіття, а також як фактор, на який безпосередньо впливає ЄЦБ; X_2 – обсяг залучених прямих іноземних інвестицій; X_3 – продуктивність праці. Для України, яка не входить ані до ЄС, ані до єврозони, рівняння має такий вигляд:

$$Y=4,44\times X_1+11,5\times X_2-20,4\times X_3\ (R^2=82,4\%) \quad (4)$$

Залежність між інфляцією та безробіттям тісна і пряма (0,152%), що свідчить про стагфляцію в країні. Приплив інвестицій впливає на безробіття найбільшою мірою серед усіх аналізованих країн (0,438%). Приплив інвестицій до країни знижує потребу у робочій силі, попит залишається лише на кваліфікованих працівників. Також високим є коефіцієнт еластичності за показником продуктивності праці (-0,857). Зростання продуктивності праці суттєво знижує безробіття, однак в умовах економічної кризи говорити про зростання продуктивності праці, на жаль, не доводиться. В Україні залежність між інфляцією та рівнем безробіття пряма, що не відповідає теорії, і спричинене стагфляцією.

Отже, не тільки в Україні, але й у більшості досліджених країн, які є членами ЄС та єврозони, або ж будучи членами ЄС, використовують власну валюту, регулювання рівня зайнятості за допомогою інструмента інфляції не є ефективним. В усіх країнах найефективнішим засобом подолання безробіття є підвищення продуктивності праці. Водночас, інструменти грошово-кредитної політики не чинять вирішального впливу на ринок праці, а приплив прямих іноземних інвестицій, хоч і є вкрай необхідним для модернізації національної економіки, не сприяє значному зростанню попиту на робочу силу: загалом зростає попит на висококваліфіковану робочу силу, а на низькокваліфіковану, навпаки, знижується. Враховуючи це, Україна має зосередитися на соціально-економічних реформах, які сприятимуть підвищенню кваліфікації робочої сили та якості її освіти.

ВИСНОВКИ

У дисертації на основі комплексного аналізу класичних і сучасних теорій і концепцій узагальнено досвід підвищення рівня зайнятості у ЄС за допомогою важелів монетарної політики ЄЦБ і запропоновано нові підходи до вирішення цієї проблеми, що опираються на власні розробки автора.

Проведене дослідження дало змогу сформулювати висновки теоретичного та практичного спрямування:

1. З теоретичної точки зору, макроекономічна складова питання впливу монетарної політики на рівень безробіття веде свій початок з часів фор-

мування класичної парадигми. Звісно, з плином часу питання набуло глибшого наукового обґрунтування та з'явились нові підходи та моделі. Кейнсіанські рецепти політики «дешевих грошей» знайшли практичне застосування під час подолання сучасної економічної кризи. У першому розділі дане визначення монетарної політики, виокремлено її головні завдання та функції. Сучасний теоретичний доробок з проблематики монетарної політики характеризується зосередженням уваги на питаннях взаємозалежності макроекономічних показників та рівня безробіття. Вітчизняна наукова школа акцентує увагу на рівновазі Вальраса, тоді як західна школа в центр уваги ставить теорію бізнес-циклів.

2. Згідно зі стандартними новокейнсіанськими моделями, спад сукупного рівня безробіття зовсім не впливає на зайнятих робітників. Однак, як стверджують вчені Р. Люхінгер, Т. Майєр та А. Штутцер у своїй публікації 2010 року, ризик безробіття негативно впливає на корисність зайнятих робітників: зі зростанням сукупного безробіття зменшується особистий добробут робітників, що можна пояснити страхом опинитися серед безробітних; більшість теоретичних моделей, розроблених протягом XX та XXI століть, стосуються монополістичних конкурентних фірм, доступу до ідентичної технології, гнучкості заробітних плат, визначення продуктивності праці окремого робітника, сукупної технології узгодження, максимізації функції корисності, визначення зайнятості через процес пошуку та знаходження, жорсткості ефектів від шоків для монетарної політики, вибору рівня вирівнювання відсоткової ставки. Найвідомішими є моделі з жорсткою реальною заробітною платою.

3. Визначенню авторського підходу до вивчення впливу політики ЄЦБ на зайнятість за умови кризи передував аналіз сучасних концепцій і моделей цієї проблематики, розроблених західними вченими протягом останніх років. Для вирішення поставленого завдання ми не обмежилися показниками відсоткової ставки та інфляції, а також розглянули інші показники: ВВП, прямі іноземні інвестиції, продуктивність праці, рівень заробітних плат, промислове виробництво, індекси споживчих і виробничих цін. Головним інструментом дослідження було обрано метод найменших квадратів, при цьому враховано положення з моделі Барро – Гордона, кривої Філіппса та закону Оукена.

4. Визначивши виклики, які постали перед монетарною політикою ЄС за умов кризи, маємо підстави стверджувати, що головними проблемами, з якими зіштовхнулася європейська спільнота, стали асиметричні шоки, бюджетні трансферти та корупція. Важливим чинником у цих процесах виступає валютний курс. Регіонові з більш низьким валютним курсом легше пристосуватись до змін, легше стримувати безробіття та пожвавлювати економічну активність завдяки чистому експорту.

5. Головними чинниками, які впливають на рівень безробіття в країнах-членах ЄС, є не інфляція, а продуктивність праці та, меншою мірою, приплив іноземних інвестицій, насамперед у тій групі країн, де євро було запроваджено від самого початку членства. Водночас такий важливий фактор розвитку економіки, як обсяг прямих іноземних інвестицій, у більшості досліджуваних країнах не збільшує загальної кількості робочих місць, а, навпаки, з упровадженням новітніх технологій, низькокваліфіковані працівники втрачають роботу.

6. З побудованої моделі, яка включає такі змінні, як відсоткова ставка, номінальний ВВП, ставка заробітної плати, індекс виробничих цін, індекс споживчих цін, рівень промислового виробництва, національна валюта в еквіваленті євро, випливає, що такий інструмент, як відсоткова ставка набагато суттєвіше впливає на рівень безробіття у країнах всіх трьох груп. Отже, цей інструмент монетарної політики є найефективнішим для регулювання рівня безробіття в ЄС та єврозоні. Як засвідчив аналіз, у деяких країнах використання цього інструмента не є ефективним, зокрема, якщо в країні спостерігається економічний занепад. Показник ВВП у країнах, які використовують власну валюту, впливає на безробіття суттєво, оскільки безробіття дуже сильно залежить від рівня економічного розвитку країни. Що більше зростає ВВП, то нижчий рівень безробіття, тобто залежність між цими показниками обернена.

7. На підставі аналізу довіри населення до ЄЦБ, з урахуванням фактора безробіття, доходимо до висновку, що інфляція не чинить суттєвого впливу на довіру до ЄЦБ, оскільки регресор неістотно далекий від 0. Найбільше на довіру до ЄЦБ впливає рівень зайнятості, відверто негативно до політики ЄЦБ ставляться безробітні – з середнім значенням -1,29. Порівнюючи наслідки, які випливають з регресійних моделей з оцінки довіри до ЄЦБ, маємо підстави стверджувати, що ЄЦБ може впливати на рівень безробіття у «старих» країнах-членах за допомогою відсоткової ставки, але робить це недостатньо ефективно, чим лише псує свою репутацію.

8. За умов глобалізації та інтернаціоналізації світового фінансового ринку та торговельної залежності країн, подолання наслідків світової фінансової кризи стало дуже серйозним викликом для всього світу. Можна виокремити три можливих шляхи регулювання кризи: кредитор останньої інстанції (надання грошей центрального банку), спрямування грошей платників податків у «хворі» чи неспроможні фінансові інституції та «ін’єкція» приватних грошей банками чи іншими учасниками ринку.

9. Аналіз сучасного становища і перспектив розширення єврозони показав, що початково вступ нових країн до ЄС та єврозони не принесе великої користі новим членам, бо вони змушені будуть покривати борги країн-боржниць. Дослідженням встановлено, що вступ до такого угруповання, як ЄС, матиме позитивний ефект для країни лише у довгостроковій перспективі. Але перспективи вступу до зони євро різняться для різних країн. Треба враховувати такі проблеми, як надмірні запозичення, різницю у рівні конкурентоспроможності та різницю у принципах управління у кожній країні.

10. Подолання безробіття за допомогою монетарних важелів ЄЦБ, зокрема такого важеля, як інфляції, для України не є ефективним. Аналізом підтверджено пряму залежність між безробіттям та інфляцією в Україні, що не узгоджується з теорією. Згідно з результатами дослідження, визначальним чинником зменшення безробіття в Україні є зростання продуктивності праці. Саме тому провідні науковці і фахівці з державного управління повинні зосередитися на соціально-економічних реформах, які сприятимуть підвищенню кваліфікації робочої сили та якості освіти в нашій країні.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях:

1. Костюченко Н. П. Грошово-кредитна політика ЄЦБ та її вплив на рівень зайнятості в країнах Вишеградської групи (Угорщині, Польщі, Словаччини та Чехії) / Н. П. Костюченко // Науковий вісник Одеського національного економічного університету. – 2014. – № 10 (218). – С. 73–85.

2. Костюченко Н. П. Світова фінансова криза як загроза існуванню Європейського Валютно-Економічного Союзу / Н. П. Костюченко // Вісник Донецького національного університету. – 2015. – № 1. – С. 180–183.

3. Костюченко Н. П. Еволюція створення монетарних союзів як прояв глобалізації міжнародних економічних відносин / Н. П. Костюченко // Науковий вісник Одеського національного економічного університету. – 2015 – № 4 (224). – С. 126–134.

4. Костюченко Н. П. Вплив грошово-кредитної політики на зайнятість у країнах Європейського Союзу / Н. П. Костюченко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: міжнародні економічні відносини та світове господарство. – 2016. – № 10. – С. 142–145.

5. Костюченко Н. П. Довіра як фактор оцінки ефективності проведення монетарної політики Європейського центрального банку під час кризи / Н. П. Костюченко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: міжнародні економічні відносини та світове господарство. – 2017. – № 11. – С. 77–80.

6. Костюченко Н. П. Оцінка можливостей подолання безробіття за допомогою інструментів грошово-кредитної політики в ЄС під час фінансової кризи / Н. П. Костюченко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: міжнародні економічні відносини та світове господарство. – 2017. – № 11. – С. 81–85.

Статті у наукових виданнях,
що включені до міжнародних наукометричних баз:

7. Kostiuchenko N. A Challenge of Trust: Can Distrust Kill the Euro? / Nataliia Kostiuchenko // Baltic Journal of Economic Studies. – 2015. – Vol. 1. – No.1. – P. 113–121.

Тези наукових доповідей:

8. Костюченко Н. П. Стратегия кредитно-денежной политики в монетарном союзе ЕС / Н. П. Костюченко // Добробут націй в умовах глобальної нестабільності: зб. матеріалів IV Міжн. наук.-практ. конф. (Одеса, 25-26 квітня 2014 р.). – Одеса : ОНУ ім. І. І.Мечникова, 2014. – С. 77–78.

9. Kostiuchenko N. P. Macroeconomics of the monetary policy in the historical perspective and the current monetary policy of Ukraine / N. P. Kostiuchenko // «Economic Transformation Processes in the Postsocialist Countries»: 3-rd International Scientific Conference (Kyiv, November 28, 2014) – Kyiv : Taras Shevchenko National University of Kyiv, 2015. – P. 34–38.

10. Костюченко Н. П. Оценка эффективности денежно-кредитной политики ЕС в период мирового финансового кризиса / Н. П. Костюченко // Нова економічна політика на світовому, державному та регіональному рівнях: зб. матеріалів міжн. наук.-практ. конф. (Одеса, 21-22 листопада 2014 р.). – Одеса : Центр економічних досліджень та розвитку, 2014. – С. 32–35.

11. Костюченко Н. П. Понятие и история возникновения монетарных союзов / Н. П. Костюченко // Перспективи економічного зростання: теоретичні та практичні аспекти: зб. матеріалів конф. (Одеса, 19-20 грудня 2014 р.). – Одеса, 2014. – С. 17–18.

12. Костюченко Н. П. Роль совместной кредитно-денежной политики в монетарном союзе / Н. П. Костюченко // Соціально-економічні підсумки 2014 року: реалії та перспективи: зб. матеріалів конф. (Львів, 26-27 грудня 2014 р.). – Львів, 2014. – С. 102–104.

13. Костюченко Н. П. Світова фінансова криза як загроза існуванню Європейського Валютно-Економічного Союзу / Н. П. Костюченко // Сучасні проблеми управління підприємствами в умовах глобалізації та інтернаціоналізації: теорія та практика: зб. матеріалів міжн. наук.-практ. конф. (Одеса, 24-25 травня 2015 р.). – Одеса, 2015. – С. 35–37.

14. Kostiuchenko N. P. Determining Trust in ECB as a Key to Fighting Unemployment in EU during Crisis / N. P. Kostiuchenko // Проблеми підвищення ефективності економіки та управління в сучасних умовах: зб. матеріалів міжн. наук.-практ. конф. (Одеса, 19 грудня 2016 р.). – Одеса : Міжнародний гуманітарний університет, 2016. – С. 30 – 33.

АНОТАЦІЯ

Костюченко Н. П. Вплив політики ЄЦБ на зайнятість в Європейському Союзі в умовах боргової кризи. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.02 – Світове господарство і міжнародні економічні відносини. – Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, 2017.

Дисертацію присвячено теоретичному узагальненню потенційних переваг і недоліків використання важелів монетарної політики з метою регулювання рівня зайнятості населення, визначенню викликів монетарної політики у ЄС за умов світової фінансово-економічної кризи, визначенню чинників, які впливають на рівень безробіття в країнах ЄС.

Проаналізовано вплив відсоткової ставки та інфляції на безробіття у країнах ЄС. Аналіз проведено на основі регресійних моделей, побудованих за методом OLS. Проведено порівняльний аналіз платіжних балансів країн Південної Європи за 2009 та 2014 рр., оцінена ефективність монетарної політики Європейського центрального банку за останні роки. Визначені альтернативні шляхи підвищення ефективності монетарної політики ЄС для національних економік. Проведено аналіз перспектив вступу до ЄВЕС нових членів під час кризи.

Здійснено емпіричний аналіз тренду довіри населення до ЄЦБ, проаналізовано вплив на неї інфляції та рівня безробіття.

Проаналізовано перспективи подолання безробіття в Україні з використанням важелів монетарної політики ЄЦБ, сформульовано відповідні рекомендації.

Ключові слова: монетарна політика, зайнятість, безробіття, відсоткова ставка, інфляція, ВВП, продуктивність, ЄЦБ, ЄС.

АННОТАЦИЯ

Костюченко Н. П. Влияние политики ЕЦБ на занятость в Европейском Союзе в условиях долгового кризиса. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.02 – Мировое хозяйство и международные экономические отношения. – Львовский национальный университет имени Ивана Франко, Львов, 2017.

Диссертация посвящена теоретическому обобщению потенциальных недостатков и преимуществ использования инструментов монетарной политики с целью регулирования уровня занятости населения, определению вызовов для монетарной политики в ЕС в условиях мирового финансово-экономического кризиса, определению показателей, влияющих на уровень безработицы в странах ЕС.

Проанализировано влияние процентной ставки и инфляции на безработицу в странах ЕС. Анализ проведён на основе регрессионных моделей, построенных методом OLS. Осуществлён сравнительный анализ платёжных балансов стран Южной Европы за 2009 и 2014 гг., дана оценка эффективности монетарной политики ЕЦБ за последние годы. Определены альтернативные пути повышения эффективности монетарной политики ЕС для национальных экономик. Проведён анализ перспектив для вступления в ЕВЭС новых стран-партнёров во время кризиса.

Проведён эмпирический анализ тренда доверия населения к ЕЦБ, проанализировано влияние на доверие инфляции и уровня безработицы.

Проанализированы перспективы преодоления безработицы в Украине с использованием инструментов монетарной политики ЕЦБ, даны соответствующие рекомендации.

Ключевые слова: монетарная политика, занятость, безработица, процентная ставка, инфляция, ВВП, продуктивность, ЕЦБ, ЕС.

ABSTRACT

Kostiuchenko N. P. Influence of ECB policy on employment in European Union during debt crisis. – Manuscript.

Thesis for the academic Scientific Degree of Candidate of Economic Sciences in speciality 08.00.02 – World Economy and International Economic Relations. – Ivan Franko National University of Lviv, Lviv, Ukraine, 2017.

The thesis is devoted to fundamentally conclude on the effects of conduct of monetary policy on the employment levels in European Union, to systemize different approaches to the question of employment regulation using monetary instruments, identify most important models employed according to the most famous economic schools, to estimate the benefits and shortcomings of the use of inflation and interest rate for reduction of unemployment in member and non-member Eurozone countries.

The thesis throws light on the fundamental challenges for monetary policy during crisis, particularly, asymmetric shocks, budget transfers, corruption, differences in law systems.

The thesis reveals on the one hand, that the influence of inflation on the level of unemployment in all countries considered, except for Austria is inconsiderable. That is why indirect influence on employment of ECB using inflation targeting is extremely low. Furthermore, such important factor as foreign direct investments inflow doesn't increase the number of working places, but on the contrary, reduces it due to implementation of new technologies, limiting unqualified labor force opportunities. On the other hand, interest rate has a more significant impact on unemployment in the three groups of countries. That is why, it can be stated that this is the most effective monetary instrument that can be used to increase employment level in EU and Eurozone countries. However, the use of this instrument, as seen from the research conducted, can be ineffective when a country experiences serious economic problems. For instance, ECB can't influence unemployment using interest rate in Hungary. Apart from this, the GDP level has a significant impact on the unemployment level in countries using their own currency and in the group of Baltic countries. A higher GDP level provides for a low unemployment level. In respect of Baltic countries, only in Lithuania the interest rate has an important impact on unemployment level.

The thesis puts emphasis on the influence of productivity of labor on the level of unemployment as the most significant factor among all countries. It is

shown from the regressions built using OLS method that this variable has the highest and most significant correlation with the unemployment level. This result goes in hand with the Porter's competitive advantage theory.

When examining the perspectives of joining Eurozone for new member-countries, the following conclusion may be drawn: joining Eurozone during crisis has a negative effect on the economy of the new member-country, because it would be conditioned to finance and share debts of crisis affected countries. The country will enjoy the benefits of this kind of membership only in a long-term perspective.

An empirical analysis dedicated to the question of trust to public institutions, taking into account macroeconomic variables was conducted. A model of Farvaque et al. (2012) was employed. In particular, it is shown how level of unemployment affects trust to ECB among member-countries. Based on the results, the following conclusions have been made: it was revealed that the strongest variable that influences trust is occupation, with a strong significant negative impact for the trust as the individual is unemployed, with a value of -1,29. Negative impact on the trust has also a situation of being retired, with a value of the regressor of -0,97. The years of education have a meaningful impact as well, in particular, the more years the individual studies the more the trust to the ECB he has. The social class affinity is also significant for the trust, in particular if the individual belongs to the upper class. The effect of the economic expectation are approximately equal, with a small tendency to the negative impact caused by pessimistic expectation (- 0,62) against a positive effect of optimistic expectation. Finally, small but significant positive effect have being affined to the right policy point of view and the gender.

The theoretical assumptions for Ukraine were tested using the model, employed for European countries, based on OLS regression analysis method. The results show that fighting unemployment using the instrument of inflation will not be effective. There is a positive correlation between unemployment level and inflation, which doesn't correspond to the general theory of employment. It can be concluded that the main factor of reducing unemployment in Ukraine shall be the rise in labor productivity. That is why Ukraine should concentrate on socio-economic reforms that would be aimed at rising qualification of labor force and the quality of education and professional skills.

Keywords: monetary policy, employment, unemployment, interest rate, inflation, GDP, productivity, ECB, EU.

Підписано до друку 29.05.2017 р.
Формат 60×84/16.
Папір друкарський. Ум. друк. арк. 0,9.
Зам. № 170. Наклад 100 пр.

Видавництво «ПАІС»
Реєстраційне свідоцтво ДК № 3173 від 23 квітня 2008 р.
вул. Гребінки 5, оф. 1, м. Львів, 79007
тел.: (032) 255-49-00, (032) 261-24-15
e-mail: pais.druk@gmail.com; http://www.pais.com.ua